
Oude liedjes en spreuken

De oorlog bezongen

In aansluiting met ons nieuw boek *Getuigenissen van de «andere oorlog»*. *Opwijk en Mazenzele (en omstreken) 1914-1918* (zie pag. 43) brengen wij u graag enkele liedjes met thema's uit de Eerste Wereldoorlog.

Dat een dergelijke gebeurtenis als WO I, met zoveel dramatische aspecten, aanleiding zou geven tot een weerklank in (volks)liedjes zal niemand verbazen. Sommige kregen een nieuwe getoonzette muziek, andere werden gezongen op de wijze van een bestaande min of meer populaire compositie. Sommige werden verbaal overgedragen, waarbij de teksten eventueel aangepast werd aan de plaats of omstandigheden, anderen werden gedrukt als marktliedjes, de zogenaamde "vliegende blaadjes". In veel gevallen zijn de tekstschrijver de eventuele melodie en oorspronkelijke zanger ons onbekend gebleven.

Over 't algemeen geven deze volksliedjes een goed beeld van hoe onze mensen in het bezette land de oorlog beleefden en met een lied, soms met een kwinkslag en soms dramatisch, uiting gaven aan hun gedachten en hun gevoelens.

Wij beschikken over een aantal van dergelijke gedrukte "vliegende blaadjes". Enkele hiervan komen uit de oude herberg van Josephus Abbeloos-Francisca De Pauw (later Rosalie Abbeloos-Heyvaert/Leemans) op Droeshout-Stad ("Kabot"), waaronder deze die hierna worden weergegeven.

Sommige dragen een datum van onder de oorlog. Deze dienden dan wel de Duitse censuur te passeren. Anderen speelden wel vlug in op de actualiteit. Zo is er het blaadje met de datum "Front Belge, le 18 octobre 1918" "Chanson du front Belge. Dernière Offensive" op de zangwijze "Légende des Flots Bleus". Het is gedrukt op de achterzijde van een fragment van een Duitse stadskaart.

Men bemerkt ook dat het in sommige liedjes voorgesteld wordt alsof de wereldoorlog enkel aan het Belgische front, aan de IJzer, uitgevochten en beslecht werd, alsof daar

alleen de Duitsers tot staan werden gebracht.

Volksliedjes over de oorlogen zullen ook aan bod komen op onze activiteiten bij de Erfgoeddag op zondag 17 april 2005, met als thema "Gevaar in liedjes - Liedjes in gevaar" - zie pag. 41 en de webpagina's <http://users.pandora.be.HOM/EGD-2005/Gevaar.htm>.

Ons volgend nummer van dit tijdschrift, dat uitgebracht wordt op deze activiteit van 17 april 2005, zal een bijzonder themanummer zijn over het onderwerp van de Erfgoeddag.

Hierna enkele van deze Vlaamse volksliederen over diverse oorlogsomstandigheden.

"Den vluchteling" en "De smokkelaars" werden uitgegeven op één blad (recto-verso gedrukt).

"Helden bloed", "Einde des lafaards", "De landverraders", "Die Duitse honden", "Den duren tijd" en "De soldaat in de verte" staan allen op een ander blad (recto-verso gedrukt).

Samengesteld door Jan MEEUSSEN

Den Vluchteling

Woorden van Piet Kindermans en Anna Becker.

Wijze: Comme Alexis.

Nummer der Censure: 100 van Mei 1917.

Gezongen door Jean Bruylants.

1

Vrienden wilde mij eens verstaan
 K'zijn rap vluchte gegaan
 Want k'oom van lanst de vlaamsche kant
 Van ons klein Belgeland
 Na is het een spel t'his iets gezeet
 Kemmer iet g'hatrapeerd
 Ach k'heb er zooveel uit gestaan
 Mijn verdriet is niet gedaan
 Ach ik grijs nog meeste
 Voor mijn varkens kot, mijn kicken kot.
 Maar pijs ik maar eerste
 Aan mijn duiven kot, mijn honden kot
 Waar voor dat ik vreesde
 Voor mijn menschen kot, mijn vogel kot

Vinde dat begot niet beest
Al dat is kapot wel Jezus God

REFREIN

Maar toch en keer ik er niet meer weer
Want in Brussel is het kadee
Naar den oorlog krijg ik mijn cente weer
K'lijf hier gelijk ne flinke refugié

2

Zech mij toch is dat toch geen spijt
T'was in de pruimen tijd
K'meende juist mijn fruit af te doen
Nu is niet meer vandoen
Mijn boomen die kreegen ne scheer
Geel spel dat lach onver
Ik wist niet meer waar dat ik stond
Alles kwam uit den grond
Ach ik grijs nog meeste
Voor mijn pruimen boom, mijn krieken boom
Dan pijs ik maar eerste
Op mijn appel boom, mijn peeren boom
Waarvoor dat ik vreesde
Voor mijn perzenboom, mijn nooten boom
Vinde dat begot niet beest
Mijnen mensch boom die bloeide zoo schoon

3

T'was tiende van zomer zeizoen
Alles stond schoon in groen
En alles die was wel gelukt
Nu is een ongeluk
Mijn kooren die stonden zoo hoog
Zij wierde rijp en droog
Zien er mijn pacht of nog van wijt
K'was daar zoo in verblijd
Ach ik pijs nog eerste
Op mijn koole land, mijn kooren land
Op mijn worteland mijn patateland
Waar voor dat ik vreesde
Voor mijn kolverland, mijn sulkerland
Vinde dat begot niet beest
K'was in piereland, bleef ik op mijn land

4

Waarom blijf ik liever langst hier
K'leef lijk ne rentenier
K'woon in een schoon groot batiment
Van ons gouvernement
Ik eet en drink en tot gerief
Het ik vrouwkes zoo lief
Die daar in dienst zijn in het huis
Zij maken voor mij gedruis
Ach ik worder zoo bemind
Van de keuke meid waarmee dat ik vrijd
Ach ik ben der zoo verblind

Op de kelder mijd die mij bevrijd
Maar mijn liefste kind
Is de bovenmeid die mij verblijd
Vinde dat begot niet beest
Voor mijn ander meid van ginder wijd.

De smokkelaars

Woorden van Piet Kindermans en Anna Becker.

Wijze: C'est la vie.

Nummer der Censure: 100 van Mei 1917.

Gezongen door Jean Bruylants.

1

Wat nen tijd dat me na beleven
Ge zoud er van de pijp aan met geve
Wat nen bedriegera in de kaffée
En met den opslag van de chicorée
Moeten ons toch zien t'arrangeere
Den bitter wortel zal hem remplaceere
Ieder zorgt voor zijn profijt
Hij wordt gezocht van breed en wijt
T'leste zag ik daar een vrouwke loeper
Want had er op den buiten gaan koopen
Ze viel op haaren buik met hare zak
En ze wierd in hare nek gepakt

REFREIN

Me vrage de vrede
Wat is na toch ne werkman
M'hebbe al genoeg geleden
Dat is toch op recht een schan
Als ge wilt frodeere ge komt in de stat
Dan zit ons police achter a gat.

2

Overleste dat ware geen toeren
Heb ik daar noch staan iet afloere
Den tram was van Vilvoorde g'ariveerd
Daar wierd weer al een wijf op g'arreteerd
K'hoorde daar ambras en komplementen
Zij wierd gescheerd van twee stok agenten
De vraa viel schier van schaamte dood
Ze maakte haar op straat g'heel blood
Ze waren aan zoeken met hun stokke
Want zij gingen onder dat mensch haar rokke
Daar kwampen her sebiet uit den hoek
De pataten vielen uit haar broek

3

En zoo zien wij van alle grappe
Over leste zag ik daar nog een afstappen
Zeer fier met een doos van een modist
Ze was gescheert zonder dat ze wist

Z'hadden haar weer gaan signaleere
 Ze was verraden vannen hoop lameere
 Ze deed komerre in rijst en bloem
 Zij was gevangen zij stond geel stoem
 De wout stond te keeren en draaien
 Hij zade vriendje ge zijt verraden
 Deeze keer staader goed op
 Ze sloeg de doos bloem over zijne kop

4

Over tijd zach ik een kennis loopen
 Hij had gaan een schoon kalfke koopen
 K'en hem goed t'is een gebuure man
 Maar ik er rap een stukje van
 Hij beloovde mij van te zwijgen
 Dat ik nog mijn paartje ging krijgen
 T'was lang lein dat nog vleesch g'eeten had
 Mijn panne stond al twee jaar in den raa
 Ik kost het al peur niet meer verteeren
 Men zijn het al gewent de mizeeren
 Wat is toch onze goeien tijd
 Daan zijn me voor ons leve kwijd.

REFREIN

Me vrage de vrede
 Wat is na toch ne werkman
 Mebben al genoeg gebenen
 Dat is toch oprech een schan
 Dat elk land malkandere wilden verstaan
 Dan was al ons lijden hier sebiet gedaan.

Druk. G. NAVEZ. H...straat, 126, Schaarbeek.

Helden bloed

1ste COUPLEET

Schoon belgeland met al zijn fiere helden
 Waarom brengt men u hier indrukken bij
 Het duitsch geweld dat niets dat lafaards telde
 Brengt hier ons land in droeve slavernij
 Die duitsche barbaar die kwam zijn woord te bre-
 ken
 Drong in ons land met eene wreedheid groot
 Op jong en oud kwam hij hem hier te wreken (bis)
 Want vrouw en kinderen stierven eene wreede
 dood (bis)

2de COUPLEET

Maar al zijne wreedheid deed ons toch niet beven
 Met helden moed dragen wij smarten pijn
 Dood marteldood wilden zij ons doen geven
 Waar onze vaders voor gestorven zijn
 Voor onze vrijheid moesten wij hier ook strijden

Met onze broeders die op 't slagveld zijn
 Ofschoon wij hier veel honger moesten lijden
 (bis)
 Kon hij niet van 'tklein belgie meester zijn (bis)

3de COUPLEET

Gij duitschen arend heb gij dan niet geweten
 Dat den ouden leeuw nog in het leven was
 Breydel de Coninck zijt gij die ook vergeten
 Wij zijn nochtans allen van 't zelfde ras
 Van gansch de wereld wilt gij u meester maken
 Maar ons klein belgie heeft u dat belet
 Gij kost zelf niet aan den Yzer geraken (bis)
 Want daar wierd gij ook aan de deur gezet (bis)

4de COUPLEET

Oh groote helden door uw heldhaftig strijden
 Hebt gij het land van dwingelandy bevrijd
 Door gansch de wereld en ook ten allen tijden
 Bekroond met lauweren voor eeuwig en altijd
 Voortaan zult gij in vrede mogen leven
 Want onze leeuwen met hun heldenmoed
 Door hun gebrul zal dien lafaard wel beven
 Leve ons land leve het belgen bloed

Einde des lafaards

I

De oorlogstijd bracht veel menschen in het lijden
 Want iedereen kreeg zijn deel 't zij vroeg of laat
 De vijand nam geen aanhooring van ons pijnen
 Kogel gevang kreeg men voor 't minste kwaad
 Geholpen door ons eigen broeders
 Lafaards spionen uit ons land
 Gingen ons aan den duitsch verkoopen
 Brachten veel belgen alzoo in 't gevang
 Maar zulke lafaards besefte niet voorwaar
 Welke pijn en smart wij moesten onderstaan

REFREIN

Schaam u lafaards dat gij ook belgen zijt
 Schaam u voor hen die zoo hebben gestreden
 Schaam u voor hen die gij bracht in het bij
 Voelt gij toch geen wroefing in 't geweten
 Ter dood met hen die hielpen den vijand
 Ter dood met hen die pijnigden ons mannen
 Ter dood met hen die hunnen eer verpanden
 Wij hun Broeders vochten voor eer en land

II

Wijl ginder verre velen van ons broeders vielen
 Voor land en eer alsook voor onze vrijheid
 Zag men veel vrouwen die met den vijand liepen
 Voor pracht werden zij door den duitsch verleid
 Die vrouwen dienen nu te leiden

De zangmaatschappij van Nijverseel "De Sint-Pauluszonen" (1891), op de kiosk voor hun lokaal "De kriekelaar", met de dirigent en grote bezieler Jefken De Ridder (schoenmaker),...

Pentekening van Bert Van den Broeck, 1943.

Omdat zij veel hebben misdaan
 Begon met hen 't haar af te snijden
 Die straf is voor de vrouw uit armen graad
 Maar wat verdient dan zij die in rijke salons
 Hun vermaakten met mannen die dragen galons

REFREIN

Dat men ook straffe al die rijke vrouwen
 Die niet uit nood door hen hun lieten verleiden
 Zooals men hier van burgers heeft gehoord
 Brengen zij vele anderen in het lijden
 Iedere vrouw die liep met vreemd gespuis
 Dat men hen straffe 'twintig jaar tuchthuis
 Maar niet alleen de vrouw uit werkmansklas
 Maar ook de rijken zet z'ook maar in de kas

III

Klein Belgenland wat heb ge niet al geleden
 Onder den juk van die vreemde keizerhand
 Veel lange maanden hebt gij aldus gestreden
 Voor vrijheid eer van ons klein Belgenland
 Aan onzen koning en zijn dapperen
 Aan hen die vielen op 't slagveld
 Burgers laat voor hen vaandels wappren
 Ons aller eer voor deze kloeke helds
 Brengen wij onzen dank aan menig vreemde land
 Die streden met ons dappren ginder hand in hand

REFREIN

Weldra komt thans geheel de wereldvree
 Die zal ons zoo menig leed doen vergeten
 Gepleegd aan ons klein dierbaar vaderland
 Dat men nu roemt langs verre ten allen kant
 Weest fier gij dierbare kloeke heldenscharen
 Laat trommels, fluiten en klaroenen schallen
 Uit volle borst hoort men deze woorden knallen
 Roem vrijheid voor eeuwig en altijd

De landverraders**1ste COUPLEET**

Vrienden lief hier in ons land
 Hoort men vele spreken
 Van dien slechte flamingant
 En zijn slimme streken
 Hij kwam hier met veel geweld
 En zijn oorlogs plagen
 Hij had op den duitsch geteld
 Maar die is nu begraven

REFREIN

Gij slechte belgen
 Komt nu maar af
 Nu zult gij krijgen
 Uw verdiende straf

Met uwe duitschers
 Moet ge kapot
 Wij zullen u hangen
 Op het schavot

2de COUPLEET

Past maar op de burgerij
 Die laat haar niet plagen
 Met uw duitsche slavernij
 Dat zullen wij nooit verdragen
 Met uwe duitsche generaals
 Wilde gij ons dwingen
 Met de ... [onleesbaar]
 Daar kunt gij mede gaad springen

3de COUPLEET

Vrienden gelijk in den Elzas
 Wilden ze ons vereeren
 Met ons kinderen in de klas
 Hunne vuile taal te leeren
 Zie dat kwam er nog op aan
 Ons laten te dwingen
 Al die lafaards die bestaan
 Moet men den hals omwringen

4de COUPLEET

Onder dwang van duitsch gewoel
 Mochten wij niet spreken
 Om u te wreken vuilen boel
 Doet gij ons den bak insteken
 Nu is het met hun gedaan
 Nu zijn ze gaan springen
 Dat ze met dien boch meegaan
 En ginder ons lied gaan zingen

SLOTREFREIN

Terwijl ons broeders
 Vechten hand aan hand
 Wilden ze scheiden
 Ons belgeland
 Pakt maar een koorde
 En maakt een strop
 Hang die landverraders
 Daar allemaal op

Die Duitse honden**1ste COUPLEET**

Komt vrienden in de ronde
 Kom luistert naar mijn lied
 't is van die duitsche honden
 Dat ik u zingen zal
 Ja met veel mannen streken
 Kwamen ze in ons land
 Ze lieten van hun spreken

En stoefen overal
Maar als ze aan den Yzer zijn
Dan worden ze heel klein

REFREIN

Duitschland ge moet de landkaart af
Duitschland den ijzer word uw graf
Keizer gij fieren keizer
Wij houden u staan
Allen gelijk aan de ijzerbaan

2de COUPLEET

Den keizer zonder zinnen
Namen ons belgeland in
Zijn mannen kwamen binnen
Met muziek Antwerpen in
Hun generaal vol woede
Die pakte daar een strop
En aan de groote statie
Hangt hij zijn eigen op
..... [onleesbaar]
Hier in dat leeg land

3de COUPLEET

Ze deden niet dan stoeffen
Over hun heldendaad
Ja laffards zijn die moeffen
Door iedereen versmaad
Het zal niet lang meer duren
Dat ze baas zullen zijn
Want met hun zotte kuren
Drinken ze niets dan wijn
Terwijl wij zijn in nood
En zuchten naar een stukje brood

4de COUPLEET

Den keizer had dat vernomen
En sprak met lafheid groot
De belgen zonder schroomen
Die zuchten naar mijn bloed
Het zijn maar kleine mannen
Maar ze hebben zeer veel moed
Ze verwerpen al mijn plannen
En zuchten naar mijn bloed
Mijn land dat moet er aan
Het is met mij gedaan

SLOTREFREIN

België gij schoone machtig land
België gij staat in fiere stand
België gij groot en schoon land
Ik voel mijn straf
Want den Yzer is mijn graf

Den duren tijd**1ste COUPLEET**

Het is met de oorlogsche dagen
Dat wij leven hier in droefheid
Wij hooren zoo veel menschen klagen
Al over den duren tijd
Met veel geld kan men alles krijgen
Den armen werkman moet vergaan
Als wij hier geen werk kunnen krijgen
Moeten wij hier van honger vergaan

REFREIN

Hoort onze kinderen gedurig klagen
Ach moeder lief k'heb honger 't is zoo koud
Geen vuur of kleedren om ons te verwarmen
Als het zoo blijft gaan
Wij moeten van honger en kou vergaan

2de COUPLEET

Naar vier jaren zeer droeven tijd
Die wij hier komen te beleven
Hoopten wij dat het comiteit
Ons toch wat kleedren zoude geven
Ons kleedren zijn nu al vergaan
Door den langen tijd al versleten
Zoude er geen middel bestaan
Om ons hier toch niet te vergeten

3de COUPLEET

Nu dat den oorlog is gedaan
Denk ik mogen wij toch hopen
Dat het nu toch beter zal gaan
Om toch wat noodig is te koopen
Als de ministers hier in het land
Hun van alles zullen meester maken
Die woekeraars hier in het land
Zullen dan van kaat wel geraken

SLOT REFREIN

Met blij gemoed zien wij de toekomst tegen
En denken wij ons lijden is gedaan
Al onze smart zullen wij dan vergeten
Als vrede groot
Brenkt ons kleedren en brood

De Soldaat in de verte**I**

Daar ligt een soldaat in de verte
Met een pijnlijk en stervend gelaat
Hij klaagt al zoo droevig vol smarten
Terwijl een meisje trouw bij hem staat
Zij staat daar zoo droevig te weenen

En snikt zijn geliefde zoo teer
Weldra gaat hij voor eeuwig henen
Voor mij is geene liefde meer

REFREIN

Hoe vroeg helaas
Word verbrijzeld ons liefde leven
Wij minnen toch zoo zoet
Gelukkig braaf en goed
O bleeke dood
Kunnen tranen niet bewegen
En spaart ons van het lij
Dan maakt ons hartje blij

II

Geliefde zoo snikten den braven
Ik ga sterven vaarwel 't is te laat
Ik wil mijne lippen ontslagen
Met een kusje voor 't laatste vooraan
En seffens is zij neergebogen
En steunt op 't gebroken geweer
Met stervend de liefde in d' oogen
Kussen zij voor de laatste keer

III

Zij is aan zijn hart weer gelegen
En zij drukt hem aan haar boezem aan
Omhelst hem zoo teer genegen
In zijn oog breekt nog stervend een traan
Zijn bloed kleurt op handen en kleeen
En zacht mompeld hij 't is te laat
Och, wil mij u even vereeren
Ik val als een moedige soldaat

REFREIN

Vaarwel ! Vaarwel
Wil mij eeuwig in u hart bewaren
Ik sterf in smart en pijn
O neen dat mag niet zijn
En zachtjes viel zijn hoofd tusschen struik en
blaren
Het meisje bleef alleen
Haar lieven droom was heen

STRENG VERBODEN NADRUUK - Eigendom

Gedicht en gezongen door C. VERHOEVEN en
Cesar BOODTS en kinderen, Ringstraat, Hamme.
Drukk. Th. Vermeire, Hamme.

Wroeging
Voor God en de Geschiedenis zweer ik dat mijn geweten zuiver is, ik heb den oorlog niet
gewild (Manifest van den Heijer...)

7

Lang leve de soldaati
Lang leve elk kamersadi
De Koning van ons Gelgenlaandi
Aan Hem heeft elk zijn trouw verpaid.
Lang leve de soldaati! (bis)

78. RAMSKAPELLE
(Uit: Belg-Standard 24-1-15) L. GEEURICKX

A.N.

Hoe ligt ge vermorzeld in een-gerakt. O molen van Ramska-
pel-le... Die gis, teren ijzend ten hemelschaat Een zeil dat wonderen
meldde. Bierdeinsde de vijand op wien in 't rond Een
noe-dige storm, wind henkte. De vijand die diep in den
hol-len grond Zij moorden de vuisten nog drakte. Nu
ligt ge vermorzeld in een-gerakt O molen van Ramska-pel-le.
* Slot der 5^e Stroof
O glorie vol beeld van ons Vaderland, O puinen van Ramskapelle.

— 106 —

2

Wat ziet ge er bedrukt en verlaten uit,
O straten van Ramskapelle,
Door gapende muren de wind nu fluit
Bij 't eendelijk avengstien,
Daer binnen de droppen van 't winternat
Langs zwaert, ruige balken leken,
Verknagend een laatste liederacht,
Van't leven een laatste teeken,
Wat ziet ge er bedrukt en verlaten,
O straten van Ramskapelle.

3

Wat treurt ge toch droef in uw putnengewaad,
O kerkje van Ramskapelle,
Waarover omhoog, met wanhopig gelaat,
Gekantelde geveld hellen,
Nog ritscht naar den hemel, vol moederlin,
Uw vanden lange, wreed doorkolven,
Een beë voor ont jongens, u rondom in
Den kull der obussen bedelven,
Wat treurt ge toch droef in uw putnengewaad
O kerkje van Ramskapelle!

4

Van kogels doorploegd en doorweekt van bloed,
O bodem van Ramskapelle,
Die onder uw groene landouwen hoedt,
De rest van zooveel onzer helden,
Waar ge in gekloene airmen sluit
De zonen van weeneude vrouwen,
Daer priemen uw witte kruis kens uit
Lijk bliemen van hoop en van rouwe...
Van kogels doorploegd en doorweekt van bloed
O bodem van Ramskapelle.

5

O tijdensvol beeld van ons Vaderland,
O puinen van Ramskapelle,
Wel ligt gij verbrokeld en wreed verbrand
Verzonken in doodsche stilte,
Eens wipt uit uw grachten ons wrekend heir,
De zegelkeest galmt door uw velden,
En levende vloekt door uw aderen weer,
Het zuivere bloed der gevelden,
* O glorievol beeld van ons Vaderland
O puinen van Ramskapelle!

— 107 —

"Ramskapelle", muziek van de Opwijkse frontsoldaat (brancardier) Louis Geeurickx, uit het Liederboek van den Belgische Soldaat, door Th. Q..., 1916, uitgegeven onder de bescherming van het Ministerie van oorlog.